

САВРАСОВ Микола Володимирович,
ВАСИЛЕВСЬКИЙ Вадим Сергійович

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЧИННИКА ДОСЯГНЕННЯ ЖИТТЄВОГО УСПІХУ

Mykola SAVRASOV, Vadym VASYLEVSKYY
**CONCEPTUAL PRINCIPLES OF THE DEVELOPMENT
OF PERSONAL CREATIVITY AS A FACTOR IN ACHIEVING LIFE SUCCESS**

DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2026.02.076>

УДК 155.25+159.9.072

Постановка проблеми. Актуальність та доцільність дослідження теоретико-методологічних передумов вивчення генези креативності особистості у процесі її самореалізації протягом життя зумовлена об'єктивною суперечністю між положеннями наукової постнекласичної парадигми, що зосереджується довкола системного аналізування активності особи в сучасному гуманітарному пізнанні, і водночас недостатньо глибокою інтерпретацією регулятивної функції психіки у процесі діяльності людини та дискретністю наукових відомостей щодо структури, чинників та особливостей особистісної регуляції параметрів креативності відповідно до її нагальних ковітальних потреб в умовах соціально-політично, суспільно-економічних та безпекових катаклізмів.

Метою дослідження є науковий аналіз методологічної та історико-психологічної структури, чинників та особливостей концептуального осмислення креативності особистості як чинника досягнення життєвого успіху в сучасних драматичних реаліях українського повсякдення, щонайперше за умов провадження освітньої діяльності.

Запропонований підхід ґрунтується на *трьох базових фундаменталіях методологування*:

1) на концептах, принципах і психологічних закономірностях внутрішньої, свідомісної та

емоційно-мотиваційної регуляції (М.А. Кузнецов [7], М.В. Саврасов [11-12]);

2) на філософсько-психологічній теорії освітньої діяльності та концептуальних засадах і методологемах сучасної освітології (А.В. Фурман [14-17]), а також на теоретичному підґрунті інноваційно-психологічного клімату освітньої організації як багатофункціонального об'єкта постнекласично зорієнтованого наукового пізнання (О.Є. Фурман [18]);

3) на авторському розумінні освітньо-професійної діяльності людини як специфічного різновиду внутрішньо спричиненої особистісної активності, під час перебігу якої (звісно, за умов безперервної та безпосередньої взаємодії особи із довкіллям) відбувається вмотивоване, усвідомлене та емоційно насичене задоволення нею власних освітніх та професійних, персонально значущих, потреб на різних рівнях функціонування психічної буттєвості.

Виклад основного матеріалу дослідження

Стрімкі соціально-економічні, кроскультурні перетворення та кризові безпекові виклики сьогодення ставлять підвищені вимоги до змісту та форм провадження академічної і професійної діяльності, метою якої була і за-

лишається підготовка компетентних, стресостійких та поведінково гнучких фахівців, здатних не тільки до успішної реалізації набутих знань, умінь, навичок та компетенцій, але й до самореалізації, самоздійснення та саморозвитку у ситуаціях підвищеної об'єктивної складності та суб'єктивної проблемності, високого рівня невизначеності, ліміту часу на прийняття нетривіальних рішень. Відтак одним з актуальних завдань сучасної психології залишається виявлення особистісних чинників досягнення особистістю життєвого успіху та визначення умов, механізмів і факторів розвитку відповідних рис-якостей в освітньому процесі, у процесі функціонування фахівця в складі різних професійних спільнот, установ та організацій різного рівня підпорядкування та форм власності.

Сфера життєвого успіху та особистісної успішності на сьогодні є однією з ключових як у повсякденних міркуваннях людини-громадянина, так і в наукових дослідженнях у соціально-гуманітарній царині. У той же час огляд сучасних психологічних словників дає змогу висновувати, що в них досить важко віднайти визначення поняття «успіх» чи «успішність». Один з винятків становить перекладений з англійської мови великий тлумачний психологічний словник А. Ребера, де успіх тлумачиться як «виконання, досягнення цілі» [23, с. 402]. На доповнення цього визначення Великий тлумачний словник сучасної української мови за редакцією В.Т. Бусела 2005 року успіх трактує як «позитивний наслідок роботи, справи і т. ін.; значні досягнення, удача, таланти <...>; громадське визнання, схвалення чого-небудь, чийхось досягнень. Визнання кимось чийх-небудь позитивних якостей, особливостей» (с. 1516), а «успішність – наявність успіхів у чомусь» (с. 1518).

Найбільш поширеним у психологічній літературі є визначення успіху як позитивного результату діяльності суб'єкта з досягнення значущих для нього цілей, які відображають усталені соціальні орієнтири. Водночас успіх – це специфічна форма або фактор самореалізації людини, що забезпечує її розвиток та прийняття соціумом. Одним з перших дослідників успіху в історії світової психології є В. Джемс, котрий запропонував розглядати його як ключовий чинник становлення самоповаги особистості за формулою: самоповага = успіх / домагання [22, с. 91]. Проблема досягнення успіху також вивчалася у школі

К. Левіна в межах дослідження процесів цілепокладання (становлення рівня домагань) (К. Хоппе, М. Юкнат), переживання успіху та неуспіху залежно від рівня складності завдань (Л. Фестингер).

Українські дослідники О. Романовський та В. Михайличенко також вважають, що успіх є не тільки результатом, але й процесом руху-поступу на шляху його досягнення: «Це – такий розвиток сили і здібностей, за допомогою яких людина досягає бажаних цілей у своєму житті, організовуючи відповідним чином свою енергію та зусилля, а також знання і здібності» [8, с. 6].

У працях сучасних філософів успіх розглядається як складна якісна характеристика людської діяльності, яка, окрім значущого результату діяльності, містить у собі мотиви, смисл, ціль та засоби його досягнення. Серед різноманіття різних видів успіху науковці виділяють успіх життєвий (інтегральне поняття, яке відображає реалізацію «головного змісту життя») та діловий (успіх у конкретній справі) і професійний (компетентність і значущі результати фахової діяльності).

Низку досліджень проблеми успіху проведено у галузі педагогічної психології, у межах якої успіх (ситуація успіху) розглядається як обов'язкова умова досягнення ефективності навчання (І. Бех, О.Є. Фурман та ін.). Аргументовано, що терміну «успіх» має «суб'єктивне (психологічне) звучання» (акцентування уваги лише на емоційній реакції суб'єкта на досягнення). Щонайперше мовиться про використання поняття почуття успіху, яке визначає як переживання задоволення чи радості, що виникає за поставленої мети. Дидактичний потенціал ситуації успіху реалізується у тому випадку, коли відбувається трансформація позиції учня або студента в освітньому процесі, коли з пасивного об'єкта навчання він перетворюється у суб'єкта – творця власної учбової діяльності, який після переживання ситуації успіху починає активно шукати шляхи досягнення кращих результатів у навчанні, відчуває потребу у самоосвіті та створює умови для успішної активності [4].

Водночас цілком слушно у ракурсі психологічного пізнання розмежовувати успіх та успішність (див. [19]). О.Є. Фурман встановлено, що досягнення внутрішнього благополуччя особистості сприяє проходженню нею «відповідних еволюційних шаблів успіху як її важливого, хоча й різноаспектного, психо-

духовного утворення: від окремішнього, періодичного до стабільного та творчого. Власне завдяки екзистенційній удачі виникне й утвердиться така властивість-риси людини, як особистісна й індивідуальнісна успішність, котра уможливить її працю на ниві справи життя і здатність бути щасливою». Інакше кажучи, доведено, що «компетентнісно-вчинковий щабель успішності, окрім того, ще й стимулює розвиток соціальної та особистісної успішності, що у підсумку уможливить працю на ниві справи життя та згодом викристалізується у повноцінне духовне покликання. Водночас обґрунтовано, що особиста успішність як властивість-риси людини корелює із її здатністю бути щасливою, стати значущою особистістю для інших, котра спроможна організувати навколо себе довілля і постати успішною особою на рівні індивідуальності та універсуму самотворення. Висвітлено види успішності (академічна або професійна, ситуаційна, соціальна, особиста), котрі взаємозалежно функціонують із еволюційними щаблями успіху (окремішній, періодичний, стабільний, творчий) та онтогенетичними рівнями організації Я-концепції як осередкам самосвідомості (проста, складна, стійка, позитивно-гармонійна)» [Там само, с. 197, 198].

У психологічній літературі широкого вжитку набула тема досягнення успіху – як професійного так і життєвого. Мовиться про найочевидніші тенденції: а) ототожнення успіху з іншими фундаментальними категоріями людського існування – щастям, незалежністю, матеріальним благополуччям, самореалізацією, впевненістю у собі, впливовістю, кар'єрним зростанням; б) намагання запропонувати універсальні моделі або стратегії досягнення успіху; в) використання грошового прибутку або заробітку як універсального критерію досягнення життєвого успіху; г) концептуалізація успішності як невід'ємного атрибуту самоствердження особистості у соціумі (див. [6; 19]).

Успішність особистості – це також соціально-психологічна характеристика, що виявляється у її спрямованості на успіх, передбачає наявності соціально визнаних досягнень та задоволеність процесом і результатами власного життя. Вона визначається багаторазовою повторюваністю певних позитивних подій повсякдення, становить неодноразово підтверджений життєвий досвід, що організується завдяки позитивному мис-

ленню і способу прожиття, коли переважає вмотивована цілеспрямована діяльність, прагнення до розвитку і самовдосконалення. Водночас показником професійного успіху є низка позитивних результатів, накопичених протягом кар'єрного зростання.

Успішність професіоналізації, на думку Ж.П. Вірної, «визначається відповідністю суб'єкта вимогам фахової діяльності, що виражається рівнем інтересу справи життя, задоволеністю, прагненням до професійної майстерності тощо» [5, с. 11]. Встановлено, що найсуттєвішою умовою забезпечення професійної придатності й успішності фахівців різних спеціальностей є розвиток конструктивного стилю мотиваційно-сислової регуляції діяльності та використання актуального професійного досвіду. Очевидно й те, що успішність будь-якої діяльності визначається її якістю та результативністю на тлі соціальних досягнень особистості. До її внутрішніх ознак належать: відчуття ґрунтовності знання своєї справи, розвиненість вольової сфери, надійне прогнозування майбутніх подій, прагнення до нових досягнень, здатність долати перешкоди, зосередженість на суспільній корисності своєї справи, натомість до зовнішніх – своєчасне оприявлення результатів власної діяльності у повнозмістових обсягах та аспектах.

Отже, сутнісний аналіз наукових підходів до проблеми життєвого успіху дозволяє висновувати, що його досягнення є найголовнішим чинником і проявом психічного благополуччя та повноцінного функціонування ділової людини. При цьому успіх у професійній діяльності результативно забезпечується об'єктивними та суб'єктивними умовами саморозвитку та самореалізації особистості, збереження її психічного й фізичного благополуччя. У свою чергу, передумовою названої успішності є попередня академічна продуктивність діяльності за обраною спеціальністю. Надалі, оскільки сучасна молодь як вікова група та соціальна формація у відповідь на виклики сьогодення зазвичай поєднує навчання із певною професійною зайнятістю, доречно вести мову про навчально-професійну (академічно-професійну) діяльність, котра здійснюється як буденна реальність у житті представників української молодіжної спільноти, причому незалежно від спеціальності, географічної локації та інших особливостей.

Розвинені особистісні риси-чинники забезпечують здатність особистості в подальшому

досягати не тільки академічної успішності, тобто оптимальних результатів у навчально-професійній діяльності, а й уможливають системну ефективність психологічного супроводу освітнього процесу. Головне тут – безперервне вчинкове задіяння наявних особистісних ресурсів (зокрема й імпліцитних) здобувача ЗВО, його активність, самостійність, цілеспрямованість, наполегливість, ініціативність й, особливо, креативність, щонайперше як прояв когнітивної та поведінкової нетривіальності, гнучкості.

Основними критеріями людини як творчої особистості, як відомо, є здатність до створення нових об'єктів матеріальної та нематеріальної культури; спроможність до усвідомленого і самостійного цілеутворення; володіння достатнім арсеналом вмінь, прийомів, засобів та інструментів діяльності; наявність прагнення до самовизначення; спроможність зреалізувати розвинену рефлексію як важливий поведінковий і діяльнісний регулятор; вмотивована здатність особи до вчинкової інтеграції; поєднання здібностей та прагнення до прогнозування, антиципації наслідків власного діяння внутрішніми ресурсами персональних здібностей, передусім мотиваційних і вольових.

Суть освітньо-професійної діяльності полягає у свідомій особистісній активності, що спрямована на взаємодію людини із довкіллям і задля задоволення власних освітніх та професійних потреб, які дозволяють їй виявляти свої кращі особистісні риси та соціальні компетентності. Показово, що інтегральним показником успіху здобувачів ЗВО у здійсненні вказаної діяльності є академічна успішність, що психологічно узаasadнена інтелектуальними здібностями та діяльнісними здатностями, які виявляються в обдарованості.

Найбільш відомою та авторитетною концепцією обдарованості, особливо у закордонній психології, є модель трьох кіл обдарованості Дж. Рензулі: інтелектуальних здібностей (щонайменше рівень розвитку вище середнього), мотивації (захоплення виконуваними завданнями) та високого ступеня креативності [1; 21]. Зазначається, що продуктивність навчання і вагомий академічний досягнення забезпечує окремому наступнику саме їх взаємодія. Водночас значущим складником системи обдарованості є інтелектуальні здібності/властивості, що багаторазово підтверджено емпіричними дослідженнями [2; 24-25]. До інтелектуального потенціалу вочевидь потрібно долучити креа-

тивність як діалектичне поєднання творчих здібностей, пізнавальних умінь, проблемної мотивації та фантазії (В.А. Роменець [9; 10], С.К. Шандрук [20] та ін.).

Водночас є підстави стверджувати, що корелятами креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності виступають професійна творча індивідуальність, фахова самореалізація, новаторський стиль мислєдіяльності, конструктивне функціональне поле вчинення особистості, професійно-творювальний саморозвиток; науково-дослідна активність майбутнього фахівця. Окрім того до структурної мозаїки креативності варто долучити компоненти: а) творчих професійних здібностей і новаційної спрямованості (пошукова активність, самоусвідомлення, воля самовираження, морально-ціннісні орієнтації, самореалізація, натхнення інтенційованість); когнітивних спроможностей (привласнення і трансформації знань у визначеній науковій сфері, у царині організації процесу професійного функціонування, форм і методів стимулювання творчої діяльності; прийомів діагностики та розвитку творчих потенцій особи до діяння); операційно-діяльнісних здатностей (продуктивна стратегія цілепокладання, рефлексивні вміння, індивідуальний стиль діяльності та вміння творчо вдосконалювати її зміст); мотиваційно-вольових ресурсів (мотивацію досягнення успіху у профдіяльності, особистісні домагання, інтерес до професійного повсякдення, особистісну значущість творчої праці та вольову регуляцію вчинення).

У будь-якому разі розвиток креативності особистості у форматі академічної успішності є важливим чинником досягнення життєвої успішності на її трудовому шляху.

Креативність як сутнісна характеристика ось-буття та діяльності сучасної людини – це також її вмотивована здатність до інноваційної діяльності, що спричинена плетивом нелінійних, багаторівневих, характерологічних та індивідуальнісних властивостей.

У цьому аналітичному ракурсі до окремих видів креативності відносимо *вербальну* (здатність до створення інноваційного продукту у вербальній формі) та *образну креативність* (творення продукту в образній, першочергово візуальній формі). Показниками першої є переважно біглисть, гнучкість, оригінальність, осмисленість рішень, другої – схематичність, динамічність, нешаблонність, абстрактність називання, відкритість та ін. Очевидно, що

розумне поєднання формовиявів вербальної та образної складових є евристично цінною підставою для визначення психологічної типології (кластеризації) креативності та виокремлення індивідуально-типологічних особливостей її перебігу на особистісному рівні у процесі освітньо-професійної діяльності. Тут визначальними є *метакогнітивні регулятори креативності здобувача ЗВО*.

Гіпотетично метакогнітивні стратегії пізнавальної діяльності як відображення відповідних здатностей особистості регулюють її пізнавальну активність, у тому числі й творчу. Аналіз даного зарева феноменології дозволив встановити, що метакогнітивна регуляція діє як система тих ментальних структур та підструктур, що здійснюють мимовільне і довільне регулювання інтелектуальної діяльності, сприяючи моніторингу процесу навчання без зовнішніх стимулів або контролю, свідомісними ресурсами когнітивних і метакогнітивних й діяння. До складових метакогнітивної регуляції належать: 1) мнемічна обізнаність (зорієнтовує людину в такому психічному явищі, як пам'ять, у її процесах, видах та прийомах, які сприяють її повноцінному функціонуванню), 2) мнемічна рефлексія (визначає ступінь диференційованості та адекватності самооцінки пам'яті, схильність до планування процесу запам'ятовування, повноту прояву рефлексивних функцій у перебігу пам'яті), 3) метамнемічне відтворення (утверджує здатність до вибіркового відновлення при довільному запам'ятовуванні), 4) креативна обізнаність (зорієнтовує досліджуваного в такому психічному явищі, як креативність людини у її процесах, видах та шляхах сприяння її повноцінному функціонуванню) та 5) креативна рефлексія (диференційованість самооцінки креативності, у якій виявляється схильність до деталізації у характеристиці власної креативності) (див. [24]).

Другою складовою сонму чинників розвитку креативності особистості є її *мотиваційні регулятори у структурі креативності*, що мають триаспектну побудову: а) аналіз мотивації освітньої діяльності майбутнього професіонала, б) оцінка мотивації досягнення як загального для усіх видів діяльності мотиваційного утворення, в) прагнення до успіху та продуктивності у будь-якій справі. Окрім того, мотиви-регулятори навчально-професійної діяльності, як відомо, мають зовнішнє походження залежно від способів активності: екстернальна мотивація, інтроєктована (мотивація

уникнення почуття провини та сорому), ідентифікована (бажання діяльності через усвідомлення її важливості та цінності) та інтегрована мотиваційна регуляція (сукупний вплив названих мотивів).

До багаторівневих особистісних характеристик, що кризь прагнення до досягнення успішності сприяють регуляційному ритму розвитку креативності, слушно віднести також *вольові регулятори креативності особистості*, які забезпечують здатність суб'єкта довільно вибудовувати мотиваційні підстави власної діяльності за умов зіткнення з внутрішніми закатами та зовнішніми перешкодами [1], уможливають особистісну автономію і здатність чинити опір спокусам, відкладати отримання винагороди на майбутнє, організують особистість для здійснення складної дії, підтримуючи стан оптимальної мобілізованості свідомості, оптимального режиму активності та зосередження уваги на справі протягом тривалого часу.

Психорегуляція ресурсами вольового акту – це синергійне поєднання психічних функцій і налаштування їх на розв'язання життєвого завдання, механізм оволодіння особою власною поведінкою, мотивацією і перебігом психічних процесів. Регулятивна роль волі полягає в тому, що людина вступає у стосунки із самою собою, оптимізуючи сенс учинкового діяння. Вираженням вказаної функції є вольове зусилля, яке не породжує емоції, але регулює їх вактуальнення у процесі діяльності, зокрема освітньої та академічно-професійної. Водночас цілком виправдано до складових вольової регуляції належить терплячість, наполегливість, завзятість, самоорганізованість, імпульсивність, здатність особи до планування, моделювання, програмування, оцінки результатів діяння.

Важливою групою чинників розвитку творчого потенціалу особистості є механізми регуляції емоційної сфери суб'єкта, себто *емоційно-регуляторні механізми як чинники розвитку креативності*. Названий різновид психорегуляції поєднує динамічні і структурні характеристики, пов'язані з модуляцією емоцій, їх ідентифікацією, оцінкою та формою оприявлення, здатністю контролювати емоції й узгоджувати їх з ситуацією і цілями, що стоять перед діячем, а також розпізнавати і прогнозувати емоційні стани інших людей та зіставляти їх з власними почуттями [17].

Плетиво механізмів регуляції емоційної сфери особистості охоплює дезадаптивні (самозвинувачення, осуд, зосередження-румінація,

катастрофізація, звинувачення інших) та адаптивні (позитивне перефокусування, переорієнтування та планування, позитивний перегляд поглядів, переміщення у перспективу, особистісне прийняття) когнітивно-емоційні стратегії регуляції та її інваріанти (когнітивна переоцінка, пригнічення експресії та емоційної дисрегуляції тощо).

Отже, провідним чинником досягнення особистістю життєвого успіху є розвиток її креативності в контексті навчально-професійної діяльності. При цьому особистісними чинниками розвитку креативності є метакогнітивні, мотиваційні, вольові та емоційні регуляторні механізми. Їх синергійна взаємодія та свідомісна інтенційність на актуалізаційне розпросторення креативного потенціалу здобувачів у єдності із благодатними зовнішніми умовами часопростору ЗВО врешті-решт й забезпечують формування творчої особистості професіонала.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження окреслює на теоретичному та методологічному рівні подальший рух-поступ у напрямку емпіричного вирішення наукової проблеми структури, чинників та особливостей особистісної регуляції освітньої діяльності здобувача. За його результатами сформульовано такі висновки:

1. Теоретичний аналіз і методологічна рефлексія піднятої проблематики дали змогу інтерпретувати креативність особистості у процесі навчально-професійної діяльності як важливу детермінанту академічної успішності здобувачів, обов'язкову умову досягнення ними ефективності навчання, високої академічної успішності, яка, своєю чергою, є фактором їхнього життєвого успіху в майбутньому. Тому розвиток креативності – це вагомий чинник досягнення майбутнім професіоналом життєвої успішності.

2. Розвиток особистісних чинників, передусім здатності здобувачів досягати академічної успішності (високих результатів в освітній діяльності) становить провідне завдання системи психологічного супроводу і стратегічну ціль діяльності психологічної служби ЗВО та закладів безперервної освіти як установ підвищення професійного вишколу та перекваліфікації.

3. Суть навчально-професійної діяльності становить учинкову активність особистості, яка

спрямована на її взаємодію із довкіллям задля задоволення її власних освітніх (вмотивоване, осмислене, емоційно позитивне оволодіння знаннями, вміннями, навичками, компетенціями) та професійних потреб (набуття фахових рис-якостей, характеристик, норм, цінностей, відчуття самореалізації та самоактуалізації саме в даній професії, жага подальшого розвитку та самовдосконалення).

4. У ролі найважливіших особистісних предикторів досягнення життєвого успіху особистістю постають феномени, які утворюють систему відповідних здібностей та обдарованості. Останню доцільно описувати як результат взаємодії інтелектуальності, мотивованості, креативності та вольових рис.

5. Креативність є сутнісною, змістовною та функціональною характеристикою особистості, здебільшого являє собою вмотивовану здатність до інноваційної діяльності, що насамперед спричинена низкою нелінійних, багаторівневих персональних характеристик людини, котра творить. До окремих видів креативності відносимо *вербальну креативність* (здатність до створення інноваційного продукту у вербальній формі) та *образну креативність* (здатність до створення інноваційного продукту в образній, першочергово візуальній формі).

6. Багаторівневі особистісні характеристики як чинники розвитку креативності охоплюють *метакогнітивні регулятори креативності особистості, що активізуються у процесі навчально-професійної діяльності*. До показників метакогнітивної регуляції віднесено метапам'ять та метакреативність, оприявлену креативною обізнаністю (сама вона визначає рівень орієнтації обстежуваного в такому психічному явищі, як креативність у перебігу її процесів, видах і способах сприяння її повноцінному функціонуванню) та креативною рефлексією (визначає ступінь диференційованості самооцінки творчих здібностей, у якій виявляється схильність до деталізації в характеристиці власної креативності).

7. У контексті мотиваційної регуляції розвитку креативності особистості доцільно виокремити три аспекти: аналіз мотивації навчання у ЗВО, оцінка мотивації досягнення, яка обумовлює прагнення до успіху та продуктивності будь-якої діяльності, розгляд мотивів-регуляторів навчально-професійної діяльності з позицій концепції самоспричинення.

8. Психологічне значення вольової регуляції у процесі розвитку креативності особистості

полягає у ресурсному забезпеченні вмотивованості на подолання перешкод у творчій та навчально-професійній діяльності, здатності організовуватися для здійснення складної вчинкової дії, у виникненні стану високої мобілізованості та в налагодженні оптимального ритму активності й зосередження уваги в потрібному напрямку, врешті-решт у зміні первинного чи створенні додаткового сенсу дії, яка свідомо прийнята та підпорядковує регулювання емоцій і почуттів.

9. На основі концептуальної моделі чинників розвитку креативності особистості як фактору досягнення життєвого успіху в подальшому може бути створений окремий психодіагностичний комплекс, використання якого є найбільш обґрунтованим саме у процесі академічно-професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонова О.Є. Теоретико-методологічні засади навчання обдарованих студентів у педагогічних університетах: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01. Київ, 2008. 43 с.
2. Балл Г.О. Аналіз поведінки у складних соціальних ситуаціях як сфера застосування теоретичних положень філософії. *Педагогіка і психологія*. №3. 2016. С. 9-15.
3. Белоусова Р.В. Індивідуально-типові особливості комунікативної креативності: автореф. дис... канд. психол. наук. 19.00.01. Одеса, 2004. 20 с.
4. Бех І.Д. Педагогіка успіху: виховні втрати та їх подолання. *Педагогіка і психологія*. 2004. №4 (45). С. 5-15.
5. Вірна Ж.П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога: автореф. дис... д-ра психол. наук: 19.00.01. Київ, 2004. 36 с.
6. Желтова М.О. Психолого-педагогічні умови розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі: дис...к. психол. н. 19.00.07. Київ, 2019. 220 с.
7. Кузнецов М.А., Фоменко К.І., Жданюк Л.О. Ставлення до навчання студентів з низьким рівнем академічної мотивації. Харків: Діса плюс, 2019. 154 с.
8. Романовський О.Г., Михайличенко В.Є., Грень Л.М. Педагогіка лідерства: монографія. НТУ «ХПІ». 2023. 432 с.
9. Роменець В.А. Виховання творчих здібностей у студентів. *Психологія і суспільство*. 2018. №3-4. С. 178-223. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2018.03.178>
10. Роменець В.А. Психологія творчості: навч. посібник. 2-е вид., доп. Київ: Либідь. 2001. 288 с.
11. Саврасов М.В., Василевський В.С., О कोरोков Р.С. Концепція внутрішньої регуляції креативності суб'єкта освітньої діяльності. *Психологія і суспільство*. 2024. №2. С. 107-117. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2019.03.118>
12. Саврасов М.В., Василевський В.С. Усвідомленість як чинник задоволеності зовнішністю та інтеріоризації медійних стандартів краси: теоретичне обґрунтування. *Наукові перспективи: Серія «Психологія»*. 2025. №11(65). С. 2770-2782.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-11\(65\)-2770-2782](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-11(65)-2770-2782)

13. Саврасов М.В., Шайда Н.П., Чернякова О.В. Академічна успішність майбутнього психолога: емпірична модель на початковому етапі професійної підготовки. *Габітус*. 2024. Випуск 63. С. 119-123
14. Фурман А.В. Вступ до теорії освітньої діяльності: курс лекцій. Тернопіль: НДІ МЕВО.2014. 86 с.
15. Фурман А.В. Освітлогія як полідисциплінарний напрям: фундаменталії і методологеми. *Психологія і суспільство*. 2023. №1. С. 36-78. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2023.01.36>
16. Фурман А.В., Скоморовський Б.Г. Педагогічне керівництво пошуковою пізнавальною активністю школярів: монографія. Київ: Зодіак-ЕКО, 1996. 112 с.
17. Фурман А.В. Теорія навчальних проблемних ситуацій: монографія. Тернопіль: Астон, 2007. 164 с.
18. Фурман О.Є. Психологічні параметри інноваційно-психологічного клімату загальноосвітнього навчального закладу: автореф. дис... доктора психол. наук. 19.00.07. Одеса, 2015. 37 с.
19. Фурман О.Є. Успішність, успіх і Я-концепція особистості. *Психологія і суспільство*. 2023. №1. С. 191-198. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2023.01.191>
20. Шандрюк С.К. Концепція розвитку професійних творчих здібностей майбутніх психологів. *Психологія і суспільство*. 2020. №1. С. 35-55. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2020.01.035>
21. Arthur S. Reber, Emily Reber The Penguin Dictionary of Psychology (4th Edition). Penguin Books. 928 p.
22. James W. The Principles of Psychology. V.1. N.-Y. Henry Holt, 1999. 293 p.
23. Metcalfe J., Finn B. Evidence that judgments of learning are causally related to study choice. *Psychonomic Bulletin & Review*. 2008. Т. 15. №1. P. 174-179.
24. Savrasov Mykola V., Karyna I. Fomenko. Tamara B. Khomulenko, Olena O. Shcherbakova, Alexey I. Kuznetsov. Self-Regulation in a Learning Activity in Academically Capable Students. *Talent Development & Excellence*. Vol.12, №3s, 2020. P. 2618-2630.
25. Savrasov M.V., Kobyletskyi O.I., Baranov A.I. Psychological capital in the structure of professional development of future social workers. Випуск 76. Видавничий дім «Гельветика», 2025. С. 135-139.

REFERENCES

1. Antonova, O.Ye. (2008). *Teoretyko-metodolohichni zasady navchannia obdarovanykh studentiv u pedahohichnykh universytetakh* [Theoretical and methodological foundations of teaching gifted students at pedagogical universities]. Extended abstract of Doctor's thesis. Kyiv. 43 p. [in Ukrainian].
2. Ball, H.O. (2016). *Analiz povedinky u skladnykh sotsialnykh sytuatsiiakh yak sfera zastosuvannia teoretychnykh polozhen filosofii* [Analysis of behavior in complex social situations as a field of application of theoretical principles of philosophy]. *Pedahohika i psykhohihiia* [Pedagogy and Psychology]. 3. 9-15. [in Ukrainian].
3. Bielousova, R.V. (2004). *Indyvidualno-typovi osoblyvosti komunikatyvnoi kreatyvnosti* [Individual-typological features of communicative creativity]. Extended abstract of Candidate's thesis. Odesa. 20 p. [in Ukrainian].

4. Bekh, I.D. (2004). Pedahohika uspikhu: vykhovni vtraty ta yikh podolannia [Pedagogy of success: educational losses and their overcoming]. *Pedahohika i psykholohiia* [Pedagogy and Psychology]. 4(45). 5-15. [in Ukrainian].
5. Virna, Zh.P. (2004). Motyvatsiino-smyslova rehuliatsiia u profesionalizatsii psykholoha [Motivational-semantic regulation in the professionalization of a psychologist]. Extended abstract of Doctor's thesis. Kyiv. 36 p. [in Ukrainian].
6. Zheltova, M.O. (2019). Psykholoho-pedahohichni umovy rozvytku tvorchoho potentsialu maibutnikh tekhniv-tekhnolohiv kharchovoi haluzi [Psychological and pedagogical conditions for developing the creative potential of future food industry technicians-technologists]. Candidate's thesis. Kyiv. 220 p. [in Ukrainian].
7. Kuznietsov, M.A., Fomenko, K.I., & Zhdaniuk, L.O. (2019). Stavlennia do navchannia studentiv z nyzkym rivnem akademichnoi motyvatsii [Attitudes toward learning among students with low academic motivation]. Kharkiv: Disa Plus. 154 p. [in Ukrainian].
8. Romanovskiy, O.H., Mykhailychenko, V.Ye., & Hren, L.M. (2023). Pedahohika liderstva [Pedagogy of leadership]. Monograph. NTU "KhPI". 432 p. [in Ukrainian].
9. Romenets, V.A. (2018). Vykhovannia tvorchykh zdibnostei u studentiv [Development of creative abilities in students]. *Psykholohiia i suspilstvo* [Psychology and Society]. 3-4. 178-223 [in Ukrainian].
10. Romenets, V.A. (2001). Psykholohiia tvorchosti [Psychology of creativity]. Kyiv: Lybid. 288 p. [in Ukrainian].
11. Savrasov, M.V., Vasylevskiy, V.S., & Okorokov, R.S. (2024). Kontseptsiiia vnutrishnoi rehuliatsii kreatyvnosti subiekta osvithoi diialnosti [The concept of internal regulation of creativity of the subject of educational activity]. *Psykholohiia i suspilstvo* [Psychology and Society]. 2. 107-117 [in Ukrainian].
12. Savrasov, M.V., & Vasylevskiy, V.S. (2025). Usvidomlenist yak chynnyk zadovolenosti zovnishnistiu ta interioryzatsii mediinykh standartiv krasny: teoretychne obgruntuvannia [Mindfulness as a factor of appearance satisfaction and internalization of media beauty standards: theoretical substantiation]. *Naukovi perspektyvy: Seriia "Psykholohiia"* [Scientific Perspectives: Psychology Series]. 11(65). 2770-2782. [in Ukrainian].
13. Savrasov, M.V., Shaïda, N.P., & Cherniakova, O.V. (2024). Akademichna uspishnist maibutnoho psykholoha: empyrychna model na pochatkovomu etapi profesiinoi pidhotovky [Academic success of the future psychologist: an empirical model at the initial stage of professional training]. *Habitus* [Habitus]. 63. 119-123. [in Ukrainian].
14. Furman, A.V. (2014). Vstup do teorii osvithoi diialnosti [Introduction to the theory of educational activity]. Ternopil: NDI MEVO. 86 p. [in Ukrainian].
15. Furman, A.V. (2023). Osvitolohiia yak polidystsyplinarnyi napriam: fundamentalii i metodolohemy [Educational studies as a multidisciplinary field: fundamentals and methodologemes]. *Psykholohiia i suspilstvo* [Psychology and Society]. 1. 36-78 [in Ukrainian].
16. Furman, A.V., & Skomorovskiy, B.H. (1996). Pedahohichne kerivnytstvo poshukovoiu piznavalnoiu aktyvnistiu shkoliariv [Pedagogical guidance of students' exploratory cognitive activity]. Kyiv: Zodiak-EKO. 112 p. [in Ukrainian].
17. Furman, A.V. (2007). Teoriia navchalnykh problemnykh sytuatsii [Theory of educational problem situations]. Ternopil: Aston. 164 p. [in Ukrainian].
18. Furman, O.Ye. (2015). Psykholohichni parametry innovatsiino-psykholohichnoho klimatu zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu [Psychological parameters of the innovative psychological climate of a general educational institution]. Extended abstract of Doctor's thesis. Odesa. 37 p. [in Ukrainian].
19. Furman, O.Ye. (2023). Uspishnist, uspikh i Ya-kontseptsiiia osobystosti [Achievement, success and the self-concept of personality]. *Psykholohiia i suspilstvo* [Psychology and Society]. 1. 191-198 [in Ukrainian].
20. Shandruk, S.K. (2020). Kontseptsiiia rozvytku profesiynykh tvorchykh zdibnostei maibutnikh psykholohiv [Concept of developing professional creative abilities of future psychologists]. *Psykholohiia i suspilstvo* [Psychology and Society]. 1. 35-55 [in Ukrainian].
21. Reber, A.S., & Reber, E. (2001). *The Penguin Dictionary of Psychology* (4th ed.). London: Penguin Books. 928 p. [in English].
22. James, W. (1999). *The Principles of Psychology*. Vol. 1. New York: Henry Holt. 293 p. [in English].
23. Metcalfe, J., & Finn, B. (2008). Evidence that judgments of learning are causally related to study choice. *Psychonomic Bulletin & Review*. 15(1). 174-179 [in English].
24. Savrasov, M.V., Fomenko, K.I., Khomulenko, T.B., Shcherbakova, O.O., & Kuznietsov, A.I. (2020). Self-Regulation in a Learning Activity in Academically Capable Students. *Talent Development & Excellence*. 12(3s). 2618-2630 [in English].
25. Savrasov, M.V., Kobyletskyi, O.I., & Baranov, A.I. (2025). Psychological capital in the structure of professional development of future social workers. *Habitus*. 76. 135-139. [in English].

АНОТАЦІЯ

САВРАСОВ Микола Володимирович, ВАСИЛЕВСЬКИЙ Вадим Сергійович.

Концептуальні засади розвитку креативності особистості як чинника досягнення життєвого успіху.

Метою дослідження є науковий аналіз методологічної та історико-психологічної структури, джерел та особливостей концептуального осмислення креативності особистості як чинника досягнення життєвого успіху в сучасних драматичних реаліях українського соціуму та за умов компетентного здійснення освітньої діяльності. Встановлено, що розвиток особистісних важелів, які забезпечують здатність здобувачів досягати академічної успішності (високих результатів у навчально-професійній діяльності), становить провідне завдання системи психологічного супроводу освітнього процесу ЗВО і водночас стратегічну ціль психологічної служби ЗВО та закладів безперервної освіти як установ підвищення професійного вишколу та перекваліфікації. До багаторівневих особистісних характеристик, котрі набувають вагомості чинників розвитку креативності, віднесено креативну обізнаність, креативну рефлексію та метапам'ять. У контексті мотиваційної регуляції розвитку креативності особистості розглянуто мотиваційні вектори: а) навчання здобувачів у ЗВО,

б) професійної діяльності та в) оцінювання досягнень. Психологічне значення вольової регуляції у процесі розвитку креативності особистості полягає в забезпеченні вмотивованості на подолання перешкод у самісно-творчій та навчально-професійній видах діяльності, здатності організуватися для здійснення складної вчинкової дії, виникненні стану внутрішньої мобілізованості та оптимального ритму активності й концентрації зусиль у потрібному напрямку, в зміні первинного чи створенні додаткового сенсу діяння, яка свідомо прийнята, врешті-решт у породженні та регулюванні емоцій під час навчання і професійного практикування.

Ключові слова: *особистість, регуляція, рефлексія, креативність, вчинок, мотив, освітня діяльність, професійна діяльність, успіх, метакогнітивні процеси.*

ABSTRACT

Mykola SAVRASOV, Vadym VASYLEVSKYY.

Conceptual principles of the development of personal creativity as a factor in achieving life success.

The purpose of the study is a scientific analysis of the methodological and historical-psychological structure, factors and features of the conceptual structure of individual creativity as a factor in achieving life success in modern socio-economic and cultural-historical conditions of educational activity. It has been determined that the development of personal factors that ensure the ability of students to achieve academic success (high results in educational and professional activities) is the leading task of the system of psychological support of the educational process of higher education institutions and the strategic task

of the psychological service of higher education institutions and institutions of continuing education, as institutions of professional development and retraining. The multi-level personal characteristics that are factors in the development of creativity include creative awareness, creative reflection and metamemory. In the context of motivational regulation of the development of individual creativity, the motivation for studying in higher education institutions, the motivation for professional activity and the assessment of achievement motivation are considered. The psychological significance of volitional regulation in the process of developing individual creativity lies in ensuring motivation to overcome obstacles in creative and educational and professional activities, the ability to organize oneself to perform a complex action, the emergence of a state of optimal mobilization, and the optimal mode of activity and concentration of this activity in the desired direction, in changing the primary (or creating an additional) meaning of the action that is consciously adopted, in generating and regulating emotions in educational and professional activities.

Key words: *personality, regulation, reflection, creativity, action, motive, educational activity, professional activity, success, metacognitive processes.*

Рецензенти:

**д. психол. н., доц. Олег ХАЙРУЛІН,
д. психол. н., проф. Сергій ШАНДРУК.**

Надійшла до редакції 29.03.2026.

Підписано до друку 18.04.2026.

Дата публікації 25.05.2026.

Бібліографічний опис для цитування:

**Саврасов М.В., Василевський М.С. Концептуальні засади розвитку креативності особистості як чинника досягнення життєвого успіху. *Психологія і суспільство*. 2026. № 2. С. 76-84.
DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2026.02.076>**